కీర్ర గేటు కిర్రుమని చప్పుడవడంతో పడక్కుర్చీలో కూర్చుని భగవద్గీత చదువుతున్న రామనాథంగ్గారు త లెత్తారు.

ఇంతలోనే - "తా తా!" అంటూ టింకూ వచ్చి ఒళ్ళో కూర్చున్నాడు.

ఏమాత్రం ఊహించని సమయంలో వచ్చిన మనవడ్ని చూసి ఆశ్చర్యపోయి - "ఏమిట్రోయ్! హఠాత్తుగా వచ్చారు" అని అడిగి, తల వంచుకుని సూట్‌కేస్ లోపలికి తీసుకువెళ్తున్న కూతుర్ని చూస్తూ - "బాగున్నావా అమ్మా?" అన్ని ప్రశ్నించారు.

ఆగి - "బాగున్నాను నాన్నగారూ!" అని సమాధానం చెప్పి సుధారాణి లోపలికి వెళ్ళింది.

తన గుబురు మీసాలతో ఆడుకుంటున్న మనవడ్ని ఆప్యాయంగా ముద్దు పెట్టుకున్నారు.

"స్కూలుకి సెలవు లేమిట్రా కన్నా?" అని అడిగారు.

"లేదా, తా తా!"

"తాతయ్యని చూడాలని వచ్చావా?"

"అదికాదు తా తా... మరేమో... ఏం జరిగిందంటే..."

టింకూ ఏదో చెప్పబోతుండగానే-

"టింకూ పాలు తాగుదువు గాని రా" అని సుధారాణి పిలవడంతో వాడు చెప్పడం మధ్యలోనే ఆపేసి లోపలికి పరిగెట్టాడు. తను కూడా లేచి కళ్ళజోడు తీసి పుస్తకం మడిచి భద్రంగా పట్టుకుని లోపలికి నడిచారు రామనాథంగారు. సుధారాణి వంటింట్లో గాస్ పొయ్యి మీద పాలు వెచ్చబెడుతోంది.

"అల్లుడు రాలే దమ్మా?" అడిగా రాయన.

"లేదు నాన్నగారూ!"

"సెలవు దొరకలేదా?"

ఈ ప్రశ్నకు సుధారాణి జవాబు చెప్పేలోగానే టింకూ - "నాన్నని వదిలేసి వచ్చేశాంగా" అన్నాడు పెద్ద ఆరిందిలా.

ఒక్కసారిగా ఉలిక్కిపడ్డా రాయన.

"ఏమిటమ్మా? ఏం జరిగింది?"

"చెపుతాను..." అంటూ టింకూ చేత పాలు తాగించి - "సు వ్వెళ్ళి ఎదురింటి గోపీతో ఆడుకో" అంది సుధారాణి.

"మైనా గోపీతోనా?... భలే!" అంటూ గెంతుకుంటూ వెళ్ళాడు వాడు. గోపీ వా ళ్ళింట్లో ఉండే మాట్లాడే మైనాపిట్ట అంటే టింకూ కెంతో ఇష్టం.

"ఏ మయిం దమ్మా?" ఆత్రంగా రెట్టించారు.

"అవును నాన్నగారూ! వారితో తెగతెంపులు చేసుకుని వచ్చేశాను."

తల వంచుకుని కూతురు చెప్పిన మాటలు వినగానే నిర్ఘాంతపోయా రాయన. ఆ మాటల్ని అర్థం చేసుకోవడానికే కొన్ని క్షణాలు పట్టింది. అదే సమయంలో కూతురి కంఠంలోని గాంభీర్యం ఆయనని భయపెట్టింది. కూతురు తొందరపాటులోనో, కంగారులోనో అటువంటి నిర్ణయం తీసుకోలేదని, దాని వెనక చాలా పెద్ద కారణం ఉండి ఉంటుందని ఊహించగలిగారు.

"ఏం జరిగిం దమ్మా?" ఆవేదనతో అడిగారు.

"చెపుతాను నాన్నా! మీకు కాక ఎవరికి చెపుతాను. ముందు మీరు కూర్చోండి!" అంటూ పడక్కుర్చీ వాల్చింది సుధారాణి.

నిలబడే శక్తి లేనట్టు అందులో కూలబడ్డారు.

"ఎలా చెప్పాలో, ఎక్కడ మొదలెట్టాలో తెలియడం లేదు నాన్నగారూ!" దీర్ఘంగా నిశ్వసిస్తూ మొదలుపెట్టింది సుధారాణి. రామనాథంగారు మౌనంగా కూతురినే చూడసాగారు. ఏదో తీరని వ్యధని అనుభవించి, ఆ ఆవేదనని లోపల్లోపలే చాలా కాలంనుంచి దాచుకుంటున్న దానిలా ఉంది. ఇన్నాళ్ళు తను గమనించనే లేదు.

"రెండేళ్ళ క్రితం వచ్చింది ఆయనలో మొదటి మార్పు. అప్పటివరకూ బాగానే ఉండేవారు. భర్తకి ప్రమోషన్ రావడం ఏ భార్య కయినా చాలా ఆనందం కలిగించే విషయం. నేనూ అలాగే ఆనందపడ్డాను. కానీ, ఆయనలో రోజు రోజుకు వచ్చిన మార్పు నా ఆనందాన్ని ఎంతోకాలం నిలవలేదు. ఆయనకే తోచి ఉండొచ్చు. లేకపోతే ఆయన తరపు వాళ్ళు చెప్పి ఉండొచ్చు. ఫ్రెండ్స్ ఎవరైనా సలహా ఇచ్చి ఉండొచ్చు. ఏది ఏమైనా జరిగిం దొక్కటే! 'క్లర్క్‌గా ఉండగా ఏభై వేలుకి నన్ను చీప్‌గా కొట్టేశావు' అని మొదటిసారి అన్నప్పుడు హాస్యమాడా రనుకున్నాను. రెండోసారి వేళాకోళ మనుకున్నాను. మూడోసారి జోక్ చేస్తున్నా రనుకున్నాను. నాలుగోసారి పొరపాటు పడ్డారని సరిపెట్టుకున్నాను. కానీ... ఆ పొరపాటు అలవాటుగా మారింది..."

కూతురు జీవితంలోని కొత్త కోణాన్ని విభ్రమంగా చూస్తున్నారు రామనాథంగారు. రెండేళ్ళుగా కూతురు ఈ సమస్యతో సతమత మవుతూందని ఆయనకు తెలియదు. పండుగలకు అల్లుడూ, కూతురూ, మనవడూ వచ్చి ఆనందంగా గడుపుతూంటే, వాళ్ళకు తన శాయశక్తులా కానుకలు పెట్టి పంపుతూ వాళ్ళు చాలా ఆనందంగా గడుపుతున్నా రనుకుంటున్నా రాయన.

అకస్మాత్తుగా రామనాథంగారికి కూతురు పెళ్ళికి ముందే చనిపోయిన ధర్మపత్ని గుర్తొచ్చింది. తల్లి ఉంటే గుర్తించగలిగేదేమో.

"అసలు అలాంటి కాంప్లెక్స్ ఒకసారి రాకుండా ఉండాలి. వచ్చాక కష్టం. ఆయన కొలీగ్‌కి అయిదు లక్షల కట్నంతో పెళ్ళి అవడం ఆయన కాంప్లెక్స్‌ని మరింత ఎగదోసింది. 'మీ బాబు లక్కీ ఫెలో... తొందరపడ్డాను... ఇప్పుడయితే అయిదు లక్షలకి నయాపైసా తగ్గే వాడిని కాదు... నాకేం తక్కువ? మూడు వేలు జీతం. పది అయినా కళ్ళ కద్దుకుని ఇచ్చేవారు...!" అంటూ రోజా ఏదో వంకన తను చాలా తక్కువ కట్నంతో అమ్ముడుపోయానని తెగ బాధ పడిపోయేవారు. కొన్నాళ్ళు ఇలా గడిచాక 'ఇప్పటికయినా మించిపోయిం దేముంది?' అని నణగడం మొదలెట్టారు. నేను ఎప్పటికప్పుడు నా అయిష్టాన్ని అణగదొక్కుకున్నాను. మరి కొన్నాళ్ళకి - "మీ బాబుని మరో లక్ష ఇమ్మంటే సరి!" అని తీర్మానించారు."

కూతురు ఆవేదనగా జరిగిందంతా చెపుతుంటే రామనాథంగారు వినసాగారు. దీర్ఘాలోచనలో ఉన్న గుర్తుగా ఆయన భ్రుకుటి ముడిపడింది.

"నా కెప్పుడూ చెప్పలేదే మమ్మా?"

"చెపితే మాత్రం ఏం ప్రయోజనం నాన్నగారూ!" విరక్తిగా నవ్వుతూ అంది సుధారాణి.

"అలా అంటా వేమిటమ్మా... తల తాకట్టు పెట్టి అయినా అతని కోరిక తీర్చే వాడిని కదమ్మా!" బాధగా అన్నా రాయన.

"అది నాకే ఇష్టం లేదు. అసలు మీరు కట్నం పోసి నా పెళ్ళి చెయ్యడమే నా కిష్టం లేదు. సమాజంలో వే ళ్ళూనుకుపోయిన దీన్ని వ్యతిరేకించే ధైర్యం లేక ఊరుకున్నాను. ఆ తరువాత నేను ఉద్యోగం చెయ్యడం ఇష్టం లేదన్నారని దాన్ని మానేశాను. అయినా, ఒకసారి ప్రమోషన్ వచ్చిందని మీ రిప్పుడు లక్ష ఇస్తే మరోసారి ఇంకో ప్రమోషన్ వచ్చినప్పుడు ఇంకో అయిదు లక్షలు ఇమ్మనరని గారంటీ ఏమిటి?"

నిజమే. ఇది తను ఆలోచించనే లేదు. నిజానికి పెళ్ళి అయిన తరువాత ప్రమోషన్ వచ్చిందని మామ అల్లుడికి మరి కొంత ఇవ్వడ మనేదే తన ఊహాలకు అందనిది. అలాంటి అల్లుళ్ళు

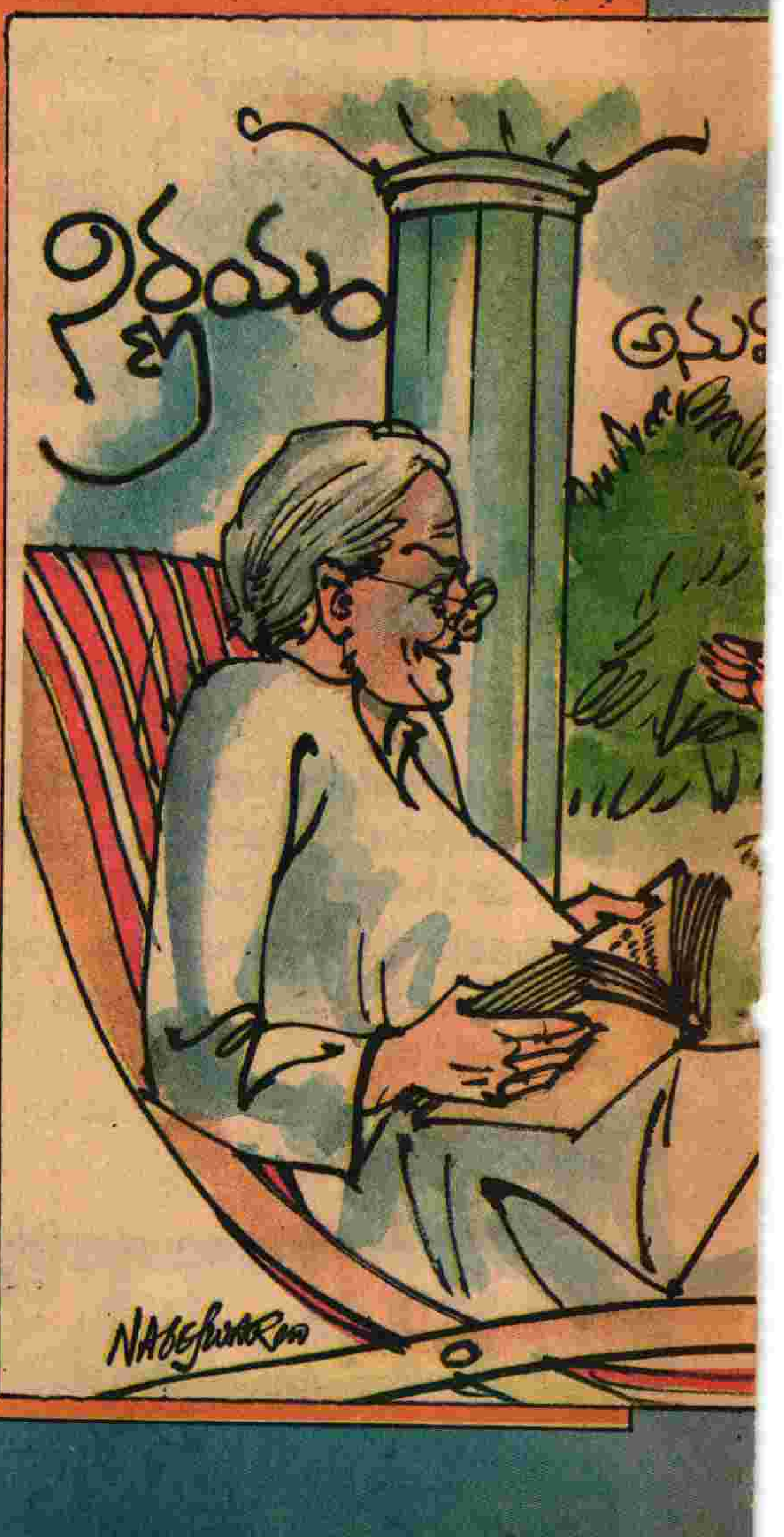

ఉంటారనే త నెరగడు. అయినా, ఇలా పోతుంటే అంతెక్కడుంది?

"అక్కడికీ ఉండబట్టలేక - 'ఆయనకి మాత్రం ఎవ రున్నారు? నే నొక్కదానినే కదా. ఆయన తరువాత ఆయన కున్నదంతా మనకే కదా' అన్నాను కూడా. అయినా ఆయన మారలేదు. 'అదేంటి? మామగా రొక్కరూ అక్కడ ఉండి ఈ వయస్సులో చేయి కాల్చుకుని అవస్థ వడటమేమిటి? మనం లేమా? ఆయన్నీ మన దగ్గరికి తీసుకువచ్చేద్దాం' అనే పురుమడు భర్తగా దొరకనందుకు నేనేం బాధవడలేదు నాన్నగారూ! ఎందుకంటే అటువంటి పుణ్యపురుమడు పురుమలందు చాలా అరుదు గనక! కానయితే... 'ముసలాడు గుండులా ఉన్నాడు. ఇప్పుడిప్పుడే ఏం వెళ్ళడు. మన కింకా ఎప్పుడు వస్తుంది?' అనే మనిషి దొరకడం నా దురదృష్టం..." చెవుతున్న నుధారాణి కళ్ళు చెమర్చాయి.

వింటున్న రామనాథంగారు నిర్ఘాంతపోయారు. 'బాగున్నారా మామయ్యగారూ! ఆరోగ్యం కుదురుగా ఉంటోందా?' అని ఆప్యాయంగా ప్రశ్నించే అల్లుడి మనస్సులో ఇంత కుళ్ళు ఉందన్న విషయమే గమనించలేదు. మునుగులు వేసుకుని ప్రేమ కురిపించే వా ళ్ళుంటారని తెలును కానీ, ఇంత అప్తుల్లో ఉంటారని తను ఊహించనేలేదు.

భర్త ప్రవర్తన తెలుసుండీ, అతను తన దగ్గర అప్యాయత నటిస్తున్నాడని తెలిసీ, విషయం తెలిస్తే తను బాధవడతానని ఆ బాధనంతా గుండెలోనే అణగదొక్కి నవ్వు పులుముకోవడానికి ను వ్వెంత కష్టవడ్డా వమ్మా! నేను ఎంతో నద్గుణుడని ఎంచి డబ్బు పోసి కొన్న అల్లుడు ఇలాంటి వాడని నా కెందుకు చెప్పలేదు తల్లీ!

"నేను మిమ్మల్ని అడగనని కరాఖండిగా చెప్పడంతో ఎగిరివడ్డారు. రంకెలు వేశారు. నేనేం చలించలేదు. అప్పట్నుంచీ నా మొహం 'దరిద్రవుగొట్టుది' అయిపోయింది. నా కొడుకు అంట్లవెధవ అయ్యాడు. ఇల్లు 'నరకం' అయింది! ఇల్లు నరకం అనిపించకుండా ఉన్నంత కాలం వరవాలేదు. నరకం అని తెలుసుకున్న తరువాత 'స్వర్గం' కొరకు వెతుక్కోవా· లనిపించడం సహజం! నా దురదృష్టం, ఆయనకి దొరికిన స్నేహితులూ అలాంటి వారే దొరికారు. నా కర్మ కాకపోతే స్నేహితులు చెప్పే దానిలోని మంచిని, చెడును విడమర్చి చూడగలిగే విచక్షణాజ్ఞానం ఆయనలో కరువైంది." చాలా సేవట్నుంచీ మాట్లాడుతుండటంవల్ల కలిగిన ఆయాసం, గతం గుర్తుకు రావడంవల్ల కలిగిన దుఃఖంతో కలిసి మాట్లాడలేక ఆగిపోయింది నుధారాణి.

నిన్న కాక మొన్న చిన్నపిల్ల అయిన తన కూతురు ఇంతలోనే ఎంతలా ఎదిగిపోయిందా అనుకున్నారు విశ్వనాథంగారు. కష్టాలు రానంతకాలం, వచ్చినా వాటిని ఎవరో ఒకరు తీర్చేంత కాలం - ప్రతీ మనిషీ చిన్నపిల్లవాడే. కష్టాలను తనంతట తానుగా దాటే ప్రయత్నం చేసేనాడు వ్యక్తిత్వం ఎదగడం ప్రారంభమవుతుంది!

"తాగుడు అలవా టయింది. ఈజీగా మనీ నంపాదించడానికి మామగారే తగిన మార్గం అన్న భావన అధిక మయిపోయింది. జూదం, లాటరీ, బ్రాకెట్ వీటన్నిటితో ఈజీ మనీ నంపాదించుకోవాలనుకునే వాళ్ళు చాలామంది. కానయితే, వీటికి ఎంతో కొంత పెట్టుబడి కావాలి. దురదృష్టకరమైన విషయ మేమిటంటే - మామగారు వట్టిపోయి రోడ్లమీద వడేవరకు ఏమాత్రం పెట్టుబడి లేకుండా పిండుకోగల వ్యవస్థ మనది. 'మగాడు' అన్న ముద్ర ఉంటే చాలు... నా ఎమోషన్‌లో వడి విషయం మరచిపోయాను. తప్పతాగి ఏ అర్ధరాత్రో ఇల్లు చేరడం... నన్ను చూడగానే తిట్టడం... అప్పుడపుడు కొట్టడం... అప్పుడప్పుడు తన్నడం..."

ఎందుకు భరించావు తల్లీ? నే నింకా బ్రతికే ఉన్నాగా. కలో, గంజో కలిసే తాగేవాళ్ళం!

"అన్నీ భరించాను నాన్నా! ఏనాటికయినా మారతా రన్న ఆశతో... తన తప్పు తనే తెలుసుకుంటారన్న కలతో... మన వివాహ వ్యవస్థ ఏర్పరిచిన కట్టుబాట్లమీద నమ్మకంతో నహించాను. కానయితే, అయిదేళ్ళకు ఎదుగుతున్న టింకూ మీద ఇంటి వరిస్థితుల ప్రభావం ఏవిధంగా ఉంటుందోనని భయవడుతూనే ఉన్నాను. భయం నిజమయింది. మొన్న స్కూల్లో 'అమ్మా నాన్న'ల ఆట ఆడుకుంటూ - వీడికి 'పెళ్ళాం'గా ఆడుతున్న పాప నెవరినో పట్టుకు చితగొట్టాడుట."

వెధవల్లారా!

పెళ్ళాన్ని కొట్టడమే పురుషత్వం అనుకునే పురుగుల్లారా! వినండిరా, వినండి. మీ ప్రతాపాలు రేవటి పౌరులుమీద ఎలాంటి ప్రభావం చూపుతున్నాయో చూసి బ్రతకడం నేర్చుకోండిరా!

"దానికి తోడు.... నీకు ఎలా చెప్పను నాన్నా! అమ్మ లేకపోవడం ఎంత లోటో నా కిప్పుడు తెలుస్తోంది. ఎక్కడెక్కడో తిరిగి ఆ కక్కుర్తి రోగాలు నా కంటించి... నా ద్వారానే తన కొచ్చాయని ఎదురు ప్రశ్నించి... చిత్రహింసలు పెట్టి..."

అప్పటివరకు అపుకున్న ఉద్వేగం ఆపుకోలేక లావాలా పొంగుకొచ్చి భోరుమంది నుధారాణి.

క్షమించు అమ్మా! గుదెమీద కుంవటిని దింపేసుకోవాలన్న తొందరలో ఎర్రగా, బుర్రగా ఉన్న పైపై మెరుగులు చూసి నేను మోసపోయి, నిన్ను బలి చేసినందుకు క్షమించు!

ఇన్నాళ్ళుబట్టీ బడబాగ్నిని లోపల దాచుకుని పైకి నవ్వుతూ తిరుగుతున్న నిన్ను చూసి నువ్వు ఆనందంగా ఉన్నావని భ్రమసిన నన్ను చూసి హసించకు తల్లీ! క్షమించు.

"చాలాకాలం బట్టీ ఆలోచిస్తున్నాను నాన్నా! ఇది నేను తొందరలోనే, ఆవేశంలోనే, బాధల వేడిలోనో తీసుకున్న నిర్ణయం కాదు. నా బి.ఇడి. డిగ్రీ నాకు చిన్న ఉద్యోగ మిస్తే నరేనరి! లేకపోయినా జీవితాన్ని ఎదురీది టింకూనయినా ఉత్తమ పౌరుడిగా తీర్చిదిద్దాల్సిన బాధ్యతను నెరవేరుస్తాను."

తన ఆవేశానికి మాటలు రూవం తొలిసారిగా ఇస్తున్న నుధారాణి తండ్రి కళ్ళలోని తడిని చూసి - "నా నిర్ణయం మిమ్మల్ని బాధపెట్టిందా? నరి అయినది కాదా?" అంది బాధగా.

గమ్మున ఉత్తరీయంతో కళ్ళు తుడుచుకుని గంభీరంగా అన్నా రాయన.

"లేదమ్మా లేదు. నీ నిర్ణయంలోని వివేకాన్ని వరీక్షించే జ్ఞానం నాకు లేదు. కానయితే వయస్సు అనుభవంతో నేను చెప్పగలిగేది ఒకటే... ఈ లోకులు కుక్కల లాంటి వారు. భయవడటం మొదలెడితే మొరుగుతూ వెంట వడి తరుముతారు. ధైర్యంతో ఎదిరిస్తే తోకలు ముడుస్తారు."

"ఆ ధైర్యం నా కుందనే అనుకుంటున్నాను నాన్నగారూ!"

"అయితే వర్లేదమ్మా! నే నున్నంతకాలం గొడవే లేదు. ఆ తరువాత టింకూ తోడవ వచ్చు. ఇక ఈ విషయం వదిలేయ్. లేచి వంట నంగతి చూడు!" అనేసి ఇంటి బయటికి వచ్చా రాయన.

అప్పుడే సూర్యాస్తమయం అవుతోంది. చీకట్లు చుట్టూ అలుముకుంటున్నాయి. కానయితే, చీకట్లూ ఎప్పుడూ తాత్కాలికమే. వెలుగుతో కూడిన సూర్యోదయం తప్పనినరి! ★